

**ISSUES OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PRACTICE IN THE
TRAINING OF NURSES**

Nigora Narimmatovna Akbarova

Independent researcher of the Institute of Pedagogical Innovations, Vocational Education Management and
Retraining and Advanced Training of Teachers

ANNOTATION

This article describes problems of organization of educational practice training for training nurses.

Keywords: *Practical education, methodical, technological maps*

INTRODUCTION

Ishlab chiqarish ta`limi - nazariy ta`lim jarayonida o`rganilgan umumkasbiy, maxsus bilimlar asosida ish usullari va operatsiyalarini amaliy bajarish bo`yicha ko`nikma hamda malakalarni shakllantirish maqsadida amalga oshiriladi. Ishlab chiqarish ta`limi o`quv amaliyoti, ishlab chiqarish amaliyoti va diplom oldi amaliyotlarini o`z ichiga oladi. O`quv amaliyoti o`quv rejaning uchinchi blokida keltirilgan bo`lib, unga 660 soat o`quv soati ajratilgan. O`quv rejaning to`rtinchi blokida esa ishlab chiqarish amaliyoti keltirilgan. Unga jami 648 soat ajratilgan, shundan ishlab chiqarish amaliyoti 360 soatni, diplom oldi amaliyotlari esa 288 soatni tashkil etadi.

O`quv amaliyotlari- bitta umumkasbiy yoki kasbiy fandagi nazariy bilimlarni amaliy mustahkamlash, ish usullari va operatsiyalarini amaliy bajarib o`rganish bo`yicha ko`nikma hamda malakalarni shakllantirish maqsadida dastur asosida, ta`lim beruvchi nazorati ostida o`quv ustaxona va laboratoriyalarida, poligonlarda amalga oshiriladi. Bu amaliyot muhandis-pedagoglar nazorati ostida ma`lum bir tartibdava didaktik maqsadli mashqlar tizimini amalga oshirish orqali bajariladi.

Amaliy ta`lim mazmuni shu amaliyot uchun nazariy asos bo`luvchi fanlar mazmunidan hamda malakali kichik mutaxassis ish o`rni malaka tavsifidan kelib chiqib belgilanadi. Amaliyotlarni ilmiy asosda tashkillashtirishning birinchi sharti-unga asos bo`luvchi o`quv fanlarini o`zlashtirishdir. Shuning uchun «oldin nazariya, so`ng amaliyot» qoidasiga amal qilish maqsadga muvofiqdir. Amaliy mashg`ulotlarni ilmiy asosda tashkillashtirishning ikkinchi sharti-ixtisoslik bo`yicha laboratoriya va amaliy mashg`ulotlar davrida olingan boshlang`ich ko`nikmalardir.

O`quv amaliyoti mashg`ulotlari quyidagi bosqichlarda o`tkaziladi:

1. Tashkiliy qism
2. Kirish yo`l-yo`rig`i
3. Joriy yo`l-yo`riq
4. Yakuniy yo`l-yo`riq

1-bosqich: Tashkiliy qism

Ta`lim oluvchilar ish o`rinlarining dars boshlanishiga tayyorligi, ta`lim oluvchilar tashqi ko`rinishi (maxsus kiyimni), jurnal bo`yicha ta`lim oluvchilar davomatlari tekshiriladi. Ta`lim oluvchilarga kerakli materiallar, yarim tayyor mahsulotlar, asbob-uskunalar va hujjatlar beriladi.

2-bosqich: Kirish yo`l-yo`rig`i

Ta`lim oluvchilar dars mavzusi va maqsadi bilan tanishtiriladi. Ushbu mavzuga tegishli o`tilgan nazariy darsdagi bilimlari yuzasidan suhbat o`tkaziladi, ta`lim oluvchilarga savollar beriladi. Shundan so`ng yangi material tushuntiriladi. Materialni tushuntirish tartibi: • mehnat xavfsizligi qoidalariga rioya qilish, ish o`rinlarini tashkil etish, o`quv-texnika hujjatlaridan, texnik vositalar va h.k. dan foydalanish bo`yicha ma`lumotlar berish;

• o`quv-ko`rgazmali qurollar yordamida ish jarayonlarini tushuntirish va ko`rsatish; • uchrashi mumkin bo`lgan xatolar va ularning oldini olish yo`llari bilan tanishtirish. O`tilgan materialni mustahkamlash uchun turli ta`lim metodlari qo`llaniladi va ta`lim oluvchilar o`zlashtirishini tekshirish maqsadida savollar yoki testlardan foydalaniladi.

O`QUV AMALIYOTI DARS REJASI

Dars mavzusi: Dars maqsadi: Kutilayotgan natija: Darsning moddiy ta`minlanishi: Ko`rgazmali o`quv qurollar: Mashg`ulotga ajratilgan vaqt:

Yozma ko`rsatma berish hujjatlari ishlab chiqarish jarayonida keng qo`llanadigan muhim metodik vositadir. Yozma yo`l-yo`riq berish mustaqillik, o`z-o`zini nazorat qilish malakalarining rivojlanishiga imkon beradi, mehnat unumini oshiradi, o`quvchilarda zamonaviy texnologiya haqida to`g`ri tasavvur hosil qiladi, ularning tez sur`atlarda kasb o`rganishlariga yordam beradi, muhandis-pedagogning o`quv-ishlab chiqarish jarayoniga rahbarlik qilishini osonlashtiradi. Yozma yo`l-yo`riq didaktik talablarga javob bersa va uni o`quv amaliyotining boshqa usullari bilan birga qo`shib qo`llanilsagina uning samaradorligi yanada ortadi.

Yozma yo`l-yo`riqlar mazmun va xususiyati jihatidan turlicha bo`lishi mumkin, lekin tuzilishi jihatidan oddiy, ya`ni aniq, tushunarli, qisqa, texnik savodli bo`lishi kerak. Unga ko`rgazmalilik namunalari, fotosuratlar, rasmlar, chizmalar singari turlarini kiritish kerak. Yozma yo`l-yo`riqni ishlab chiqayotganda ishlab chiqarish ta`limi dasturini davrlar bo`yicha tahlil qilib chiqish va yo`l-yo`riq xaritalari tuzish uchun kerakli operatsiyalar va ish turlarini ajratib ko`rsatish, har qaysi mashqning bajarilishi tartibini belgilash, ishlov berish texnologiyasini va ishlash yo`llarini tushuntiruvchi surat-rasmlar tanlash, ishlatiladigan xaritalar turlarini belgilash kerak.

MAIN PART

Yo`riqli xaritalar - mehnat operatsiyalarini o`rganishda qo`llaniladi mehnat operatsiyalarini tashkil etuvchi eng maqbul ketma-ketliklar, qoidalar, vositalar va mehnat usullarini bajarishni yoritiladi. Yo`riqli xaritalar oddiy operatsiyalarni bajarish uchun ishlab chiqiladi va turlicha ko`rinishda bo`lishi mumkin. Yo`l-yo`riq xaritasida muayyan ishning, mashqning qanday ketma-ketlikda ekanligi yoki ma`lum qoida va ko`rsatmalarga rioya qilish shartligi haqidagi yo`l-yo`riqlar ko`rsatilgan bo`lishi kerak.

Yo`l-yo`riq texnologik xarita o`quv yoki texnologik operatsiyalar va ishlarni bajarishning kerakli ko`rsatmalari va talablarini o`z ichiga oladi. Texnologik xaritada ishlov berish ketma-ketligi, texnologik va texnik talablar hamda ishlatiladigan asboblarning albatta ko`rsatilishi kerak. Yo`l-yo`riq texnologik xaritada mehnat xavfsizligi qoidalari va hokazolalar bo`lishi mumkin. Yo`l-yo`riq texnologik xaritalaridan foydalangan holda dars o`tkazish yuqori samara beradi. Chunki o`quvchilar o`z o`rinlarida ana shunday xaritalarga ega bo`lib, mashqlar jarayonida istagan paytlarid xaritaning yo`l-yo`riq ko`rsatmalariga murojaat qila oladilar va muhandispedagogning yordamisiz mashqni to`g`ri davom ettiraveradilar.

Yo`l-yo`riq texnologik xarita murakkab operatsiyalarni bajarish uchun ishlab chiqiladi va turli ko`rinishga ega bo`lishi mumkin. Murakkab operatsiyalarni o`rganish vaqtida yo`l-yo`riq texnologik xaritalaridan foydalanish muhandis-pedagog ishini ancha yengillashtiradi, o`quvchilarning o`quv amaliyoti sifatini oshirishga yordam beradi.

Yo`riqli-texnologik va texnologik xaritalar-majmuaviy xususiyatga ega bo`lgan ishlarni bajarishda qo`llaniladi; o`quv-ishlab chiqarish ishlarini bajarishda texnologik ketma-ketlikni, tartiblarni, texnik talablarni, mehnatning maqbul usullari va vositalarini aks ettiradi.

Kirish yo`l-yo`rig`ini o`tkazish metodlari Bilimlar berish bo`yicha yo`l-yo`riq

To'rt pog'onali metod yoki ma'ruzalar, taqdimotlar va namoyishlardan foydalanish mumkin. Ushbu bosqichda sifatli tayyorlangan o'quv materialini ta'lim oluvchilar diqqat bilan tinglab, kuzatadilar.

Rivojlantiruvchi yo'l-yo'riq

Rivojlantiruvchi yo'l-yo'riqda izlanish, savol va javoblarga asoslangan davra suhbatlari, tafakkur qilishga undash uchun bahs-munozaralar o'tkazish, muammoni muhokama qilish metodlaridan foydalanish mumkin.

3-bosqich: Joriy yo'l-yo'riq va o'quvchilarning mustaqil ishlari

Ushbu bosqichda muhandis-pedagogning joriy yo'l-yo'rig'i va ta'lim oluvchilarning mashqlari yoki mustaqil ishlari amalga oshiriladi. Nazorat qilish maqsadida ta'lim oluvchilarning ish o'rinlari aylanib chiqiladi. Bunda ta'lim oluvchilar o'z vaqtida ish boshlashlari va ish o'rinlarini to'g'ri tashkil etishlari kuzatiladi, ishning mehnat yo'llari to'g'ri bajarilayotganligi tekshiriladi. Ayniqsa mehnat xavfsizligi qoidalariga rioya qilinishi doimiy nazoratda bo'lishi zarur. Joriy yo'l-yo'riq bosqichida mashg'ulot maqsadi, mazmuni, ish o'rinlarining soni va boshqa shart-sharoitlardan kelib chiqqan holda ta'lim oluvchilarni guruhlariga (zveno) ajratgan holda amalga oshirish mumkin. Buning uchun ta'lim beruvchi tomonidan o'rin almashtirish jadvali ishlab chiqilishi lozim. Shu jadval asosida mehnat jarayoni amalga oshiriladi. Muhandis-pedagog ta'lim oluvchilar bajarayotgan operatsiyalarni oraliq nazoratdan o'tkazadi. Ushbu bosqich asosan ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlashiga qaratilganligi sababli, ta'lim oluvchilarning mustaqil ish bajarishlariga individual holda e'tibor berish talab etiladi. Yo'l qo'yilgan xatoliklar ish joyida bartaraf etilishiga yordam beriladi. Dars mobaynidagi ishlar qabul qilinib, baho qo'yiladi. Joriy yo'l-yo'riq bosqichiga mashg'ulotga ajratilgan vaqtning asosiy qismi, ya'ni 60-70 foizi sarflanadi.

4-bosqich. Yakuniy yo'l-yo'riq

Yakuniy yo'l-yo'riqda guruhning bir kunlik ishiga yakun yasaladi. Guruh ishidagi ijobiy tomonlar va kamchiliklar qayd etiladi. Zarurat bo'lsa, dars materialini ta'lim oluvchilar qanchalik o'zlashtirganini aniqlash uchun savollar berish mumkin. Bunday savoljavoblar ishda yo'l qo'yilgan xato va nuqsonlarni tuzatish maqsadida amalga oshiriladi. Mashg'ulotning o'quv va ishlab chiqarish yakunlarini jamoa bo'lib muhokama etish maqsadga muvofiqdir. Bu o'z navbatida ta'lim oluvchilarni bajarilgan o'quv-ishlab chiqarish ishlari bo'yicha o'zo'zini tahlil etish va o'z-o'zini baholashga o'rgatishga olib keladi. Shundan so'ng, muhandis-pedagog xato va nuqsonlarni tuzatish yo'llarini ko'rsatishi mumkin. Ta'lim beruvchi tomonidan har bir ta'lim oluvchi ishiga qisqacha ta'rif berilishi va qo'yilgan bahoni izohlab berilishi lozim. Bu o'z navbatida ta'lim oluvchilarda mas'uliyatning oshishiga, bajargan ishiga nisbatan ta'lim beruvchining befarq emasligiga, bildirilgan fikr va bahoning obyektiv ekanligini anglashiga yordam beradi.

CONCLUSION

Shundan so'ng, ta'lim oluvchilardan uy vazifasi va navbatdagi dars topshirig'ini kundalikka yozib qo'yish so'raladi. Dars yakunida ta'lim oluvchilardan ish o'rinlari qabul qilib olinadi. O'quv amaliyotining tashkil etish yo'llarini to'g'ri tanlash va qo'llash ta'lim oluvchilar tomonidan materiallarni yaxshi o'zlashtirishga asos bo'ladi. Shuning uchun, yuqorida keltirilgan bosqichlarda dars mazmunini ta'lim oluvchilarga etkazish o'quv amaliyoti jarayonida olinadigan bilim, ko'nikma va malakalarning shakllanishiga qulay imkoniyatlar yaratishga asos bo'ladi.

REFERENCES:

1. С.Я. Батишев. Профессиональная педагогика. "Профессиональное образование". Москва. 1997. 511 с.
2. Frank Vengkefer, Berufliche Bildung und Consulting GmbH, («Kasbiy

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICE CONFERENCE ON "
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN INCREASING THE EFFECTIVENESS OF
DISTANCE EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS"

pedagogika» maxsus sohasining muhim masalalar asosida Frank
Vengkeferning konsepsiyasi), D-13189 Berlin, 2002.

3. B. Haydarov, Dexkanova va boshqalar. Ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. Toshkent. Osiyo taraqqiyot banki. 2002. - 156 b.
4. K.Olimov, O. Abduquddusov, L. Uzoqova, M. Ahmedjonova, D. Jalilova. «Kasb ta'limi uslubiyoti» o'quv qo'llanma. T: TFI, 2006. 197-bet.